

JUSTITSMINISTERIET

Civilafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 6. oktober 2016
Kontor: Procesretskontoret
Sagsbeh: Louise Falkenberg
Sagsnr.: 2016-0030-4829
Dok.: 2071952

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 903 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 14. september 2016. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Peter Skaarup (DF).

Søren Pind

/

Lars Solskov Lind

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 903 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren redegøre for udviklingen i antal sager med fri proces de seneste 10 år og kommentere analysen fra Justitia, jf. REU alm. del – bilag 340, hvori der argumenteres for at hæve indtægtsgrænsen, så flere kan opnå fri proces?”

Svar:

1. Det fremgår af Justitias analyse ”Fri proces – har danskerne reelt adgang til domstolene”, at andelen af den danske befolkning, herunder navnlig par, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, er faldet siden 1960’erne, og at dette afspejles i antallet af sager, hvori der er meddelt fri proces i de senere år. Dette har ifølge Justitia alvorlige konsekvenser for borgere, der ikke har tegnet en retshjælpsforsikring, men også for borgere med en retshjælpsforsikring, da der er flere sagstyper, som ikke er omfattet af retshjælpsforsikringen. Det anbefales derfor i analysen, at indtægtsgrænserne for fri proces fastsættes til et sådant niveau, at omkring halvdelen af både enlige og par har mulighed for at opnå fri proces, og at indtægtsgrænserne reguleres årligt, således at dækningsgraden opretholdes.

2. Reglerne om fri proces findes i retsplejelovens §§ 325-336.

Indtægtsgrænsen for fri proces og den nærmere regulering heraf fremgår af retsplejelovens §§ 325 og 326, der suppleres af § 1 i bekendtgørelse nr. 1435 af 1. december 2015 om fri proces. Der kan i henhold til § 325 efter ansøgning meddeles fri proces til personer, der opfylder de økonomiske betingelser, og som ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen.

De almindelige betingelser for fri proces fremgår i øvrigt af retsplejelovens §§ 327 og 328.

I retsplejelovens § 327, stk. 1 og 3, er opregnet nogle konkrete sagstyper, hvori der som udgangspunkt uden videre gives fri proces til sagen i første instans, når de økonomiske betingelser er opfyldt.

I sager, der ikke er omfattet af retsplejelovens § 327, meddeles fri proces efter retsplejelovens § 328. Hovedkriteriet for at få fri proces efter denne bestemmelse er, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces.

Retsplejelovens § 329 indeholder desuden en generel hjemmel til at meddele fri proces, når særlige grunde taler for det, selv om de almindelige betingelser – herunder de økonomiske betingelser – for fri proces ikke er opfyldt. Bestemmelsen finder navnlig anvendelse i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

Retsplejelovens § 329 giver dog også mulighed for at meddele fri proces, selv om ansøgeren har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostningerne ved sagen. Dette gælder bl.a. i tilfælde, hvor det forinden sagens anlæg vurderes, at sagens omkostninger vil overskride retshjælpsforsikringens maksimum.

Står det først efter hovedforhandlingen klart, at retshjælpsforsikringens maksimum er overskredet, kan der meddeles fri proces efter retsplejelovens § 336 for den del af sagens omkostninger, der overstiger forsikringens maksimum, såfremt sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens maksimum.

Fri proces efter retsplejelovens § 327 meddeles af den ret, som sagen er indbragt for eller kan indbringes for. Sager om fri proces behandles i øvrigt af Civilstyrelsen.

3. Reglerne om fri proces blev indført ved lov nr. 554 af 24. juni 2005 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Sagsomkostninger, retshjælp og fri proces). Loven bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene).

Retsplejerådet anbefalede i sin betænkning bl.a. at forhøje indtægtsgrænsen for ægtefæller og ugifte samlevende med henblik på at bringe forholdet mellem indtægtsgrænsen for enlige og indtægtsgrænsen for ægtefæller og ugifte samlevende i overensstemmelse med nutidige samlivsmønstre, hvor det er almindeligt, at begge parter har erhvervsindtægter. Retsplejerådet anbefalede endvidere at indføre en egenbetaling i sager, hvor der er meddelt fri proces, på indtil 1.000 kr. Retsplejerådet henviste i den forbindelse bl.a. til, at en egenbetaling ville give parter, der har fri proces, et medansvar for sagens omkostninger, og bidrage til ligestilling med parter, der ikke har fri proces.

Det fremgår af lovens forarbejder, at Justitsministeriet ikke fandt grundlag for at foreslå en egenbetaling for fri proces. I lyset heraf og under hensyn til de økonomiske konsekvenser for staten, fandt Justitsministeriet endvidere ikke grundlag for at lempe de økonomiske betingelser for fri proces.

Der blev dog på baggrund af en anbefaling fra Retsplejerådet gennemført en ændring af forholdet mellem dækning via en retshjælpsforsikring (eller en anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen) og fri proces, således at der ikke gives fri proces, hvis parten har en retshjælpsforsikring, der dækker den konkrete sag. Før lovændringen omfattede en bevilling til fri proces alene de omkostninger ved sagen, der ikke var dækket af en retshjælpsforsikring.

4. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af den del af spørgsmålet, der vedrører udviklingen i antallet af sager med fri proces de seneste 10 år, indhentet en udtalelse fra Domstolsstyrelsen og Civilstyrelsen.

Domstolsstyrelsen har oplyst følgende:

”Domstolsstyrelsen kan oplyse, at der i årene 2006–2015 blev behandlet følgende antal civile sager med fri proces ved byretterne:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Alm., forhandlingsmaksime	3.755	2.263	1.437	1.342	1.302	1.162	1.040	883	799	795
Almindelige sager/bet.påkrav	2.674	1.703	1.059	927	915	803	718	643	573	578
Boligretssager	1.081	560	254	214	176	161	158	110	104	107
Småsagsproces ¹			124	201	211	198	164	130	121	109
Forbud/påbud ²									1	1
Alm., officialmaksime, familie³	4.481	2.253	1.988	3.506	2.921	1.720	1.556	1.352	1.429	1.271
Ægteskabsager				994	723	418	293	284	234	187
Familieansvarssager				2.067	1.934	1.146	1.074	896	941	843
Andet				445	264	156	189	172	254	241
Alm., officialmaksime, øvrige				104	52	18	23	18	54	53
Andet	122	95	18	23	16	17	21	7	5	11
Total	8.358	4.611	3.443	4.975	4.291	2.917	2.640	2.260	2.286	2.130

Note 1) Småsagsprocessen var en ny mulighed for at afvikle civile sager fra 2008.

Note 2) Første gang fri proces forekommer i forbuds-/påbudssager.

Note 3) Det er ikke muligt at opdele ægteskabsager, familieansvarssager og alm. officialmaksime, øvrige mm. i årene 2006-2008. Tallene er derfor opgjort samlet.

Domstolsstyrelsen kan endvidere oplyse, at der i årene 2006-2015 blev behandlet følgende antal sager med fri proces ved Sø- og Handelsretten:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sø- og Handelsretten	3	5	3	4	3	3	4	0	0	0

Domstolsstyrelsen kan herudover oplyse, at der ikke kan trækkes statistik over antallet af sager med fri proces, der behandles ved landsretterne og Højesteret.

Det fremgår af oversigten over civile sager med fri proces ved byretterne, at der i perioden fra 2006 til 2015 har været et fald i antallet af sager med fri proces. Domstolsstyrelsen kan i den forbindelse oplyse, at en årsag hertil kan være, at der har været et generelt fald i antallet af civile sager ved byretterne, hvilket naturligt afspejler sig i antallet af sager med fri proces. I 2006 modtog byretterne således 63.171 civile sager, mens dette tal var faldet til 45.773 civile sager i 2015.”

Civilstyrelsen har oplyst følgende:

”Civilstyrelsen kan oplyse, at de ændrede regler om fri proces, der trådte i kraft den 1. januar 2007, medfører, at det ikke er muligt at foretage en reel sammenligning af antallet af ansøgninger og bestillinger henholdsvis før og efter 2007.

Civilstyrelsen har i nedenstående tabel anført antallet af nye ansøgninger om fri proces og antallet af meddelte bevillinger for årene 2007 til 2015. Civilstyrelsen gør opmærksom på, at 2007 var et atypisk år, idet Civilstyrelsen overtog mere end 1000 ubehandlede sager om fri proces, indgivet til Statsforvaltningerne i 2006 i henhold til de dagældende regler.”

Fri proces	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ansøgninger	6543	5138	4528	4490	4366	3920	3851	3724	3321
Bevillinger	1493	1824	1601	1435	1294	1205	1266	1075	1226

5. Det er vigtigt, at alle borgere har adgang til domstolene, uanset deres økonomiske forhold.

Som det fremgår af Domstolsstyrelsens bidrag har der i perioden fra 2006 til 2015 været et fald i antallet af sager med fri proces. Det fremgår i overensstemmelse hermed af bidraget fra Civilstyrelsen, at der i perioden fra 2007 har været et fald i antallet af ansøgninger om fri proces. Det er Domstolsstyrelsens vurdering, at en årsag til faldet i antallet af sager med fri proces kan være, at der i perioden har været et generelt fald i antallet af civile sager ved byretterne, idet dette vil afspejle sig i antallet af sager med fri proces.

Reglerne om fri proces blev – som det fremgår ovenfor – ændret i 2005, således at der ikke gives fri proces, hvis parten har en retshjælpsforsikring, der dækker den konkrete sag.

Langt de fleste borgere har i dag en retshjælpsforsikring, der kan bidrage til at dække udgifterne ved at føre en retssag ved domstolene. Retshjælpsforsikringen suppleres herefter af reglerne om fri proces, der giver mulighed for at meddele fri proces i tilfælde, hvor sagens omkostninger ikke kan holdes inden for forsikringens maksimum.

Borgere, der ikke har en retshjælpsforsikring, som dækker omkostningerne ved sagen, kan meddeles fri proces, såfremt retsplejelovens betingelser er opfyldt. Som det fremgår ovenfor, er der desuden hjemmel til at meddele fri proces, når særlige grunde taler for det, selv om de almindelige betingelser herfor ikke er opfyldt.

Jeg finder på baggrund heraf ikke, at der på nuværende tidspunkt er anledning til at foreslå ændringer af de gældende regler i retsplejeloven om fri proces.